

Βόρειος Ήπειρος:

Το Πρωτόκολλο της Κέρκυρας το 1914 και η Εκκρεμοτητα του Β΄ ΠΠ

Την 17 Μαΐου 1914 (4 Μαΐου με το παλαιό ημερολόγιο), μετά από πολλούς αγώνες και αίμα Ελληνικό που πότισε το δένδρο της Ελευθερίας, που τελικά ποτέ δεν ήρθε στην πολύπαθη ΒΟΡΕΙΟ ΗΠΕΙΡΟ, υπεγράφη το «**Πρωτόκολλο της Κέρκυρας**» το οποίο προέβλεπε **ΕΥΡΕΙΑ ΑΥΤΟΝΟΜΙΑ** στην σκλάβια αδελφή.

Πως φθάσαμε στην Συμφωνία; Γιατί ποτέ δεν ίσχυσε;

Ιστορικά στοιχεία

Μαρτυρίες και καταγραφές ιστορικές, αλλά και η αρχαιολογική σκαπάνη μαρτυρούν τις πανάρχαιες ρίζες και την διαρκή παρουσία του Ελληνισμού στην περιοχή!

Ο μεγάλος αρχαίος γεωγράφος Στράβωνας, χωρίζει την Ήπειρο από την Ιλλυρία με την Εγνατία Οδό, χαραγμένη παράλληλα προς τον ποταμό Γενούσο (ή Σκούμπη).

«Ταύτην (δηλ. την Εγνατία) δη τη οδόν εκ των περί την Επίδαμνον και την Απολλωνίαν ιούσιν, εν δεξιά μεν εστί τα Ηπειρωτικά έθνη, κλυζόμενα τω Σικελικώ πελάγει μέχρι του Αμβρακικού κόλπου, εν αριστερά δε τα όρη των Ιλλυριών» (Στράβων 2, 32).

«Αρχά Ελλάδος από Ωρυκίας (περιοχή της αρχαίας Ηπείρου στη Χαονία, στις ακτές του Ιονίου, κοντά στα Κεραύνια Όρη) και αρχέγονος Ελλάς Ήπειρος» (Πτολεμαίος βιβλίο Γ' κεφ.13).

«Έλληνες εισίν, Ηπειρώται καλούμενοι άχρις Επιδάμνου (το σημερινό Δυρράχιο) ήτις επιθαλαττία οικείται». (Προκόπιος 6ος αι.)

Αρχαίοι Ελληνικοί οικισμοί όπως Βουθρωτό (απέναντι από την Κέρκυρα), ο Ογχησμός (σύγχρονοι Άγιοι Σαράντα), η Φοινίκη, η Αντιγόνεια (κοντά στο σημερινό Αργυρόκαστρο), η Αντιπάτρεια (σύγχρονο Βεράτι), η Αμαντία, η Νίκαια, το Πήλιον, το Ωρικόν και μικρότεροι οικισμοί οι Κεμάρες (σύγχρονη Χειμάρρα) και το Θρόνιο, είναι οι φάροι που φωτίζουν το παρελθόν και την Ελληνικότητα της Βορείου Ηπείρου.

Παλιός γερμανικός χάρτης, στην έκταση της Ηπείρου, σημειώνει τους **Χάονες** στα παράλια, τους Παραβαίους, τους Ατιντάνες, τους Τυμφαίους, τους Αθαμάνες, τους Δρύοπες, τους Δόλοπες, και τους Θεσπρωτούς – φυσικά ούτε λόγος για Αλβανία και Αλβανούς!

¹ κλίμακά 1:375000.

¹ «Albert van Kampen (1842-1899), Graecia». «VEB Geographisch-Kartographische Anstalt Gotha / Γεωγραφικό-Χαρτογραφικό Ινστιτούτο Gotha».

Κατά την κλασική εποχή, το 375 π.Χ. όλα τα ηπειρωτικά φύλα ενώθηκαν σε μία πολιτική οντότητα, κάτω από τη δυναστεία του Αιακίδη Αλκέτα (των Μολοσσών) και το 232 π.Χ. εγκαθιδρύεται στην Ήπειρο το αβασίλευτο **Κοινό των Ηπειρωτών**, με πρωτεύουσα τη Φοινίκη

Γεωγραφία

Η μορφολογία της περιοχής χαρακτηρίζεται από οροσειρές που εκτείνονται παράλληλα στο Ιόνιο πέλαγος από βορρά προς νότο κατ' αναλογία της νότιας πλευράς της Ηπείρου. Κύριοι ποταμοί που διατρέχουν τις οροσειρές τις περιοχής είναι ο Αώος με τον παραπόταμό του Δρίνο και ανατολικότερα ο Άψος και ο Εορδαϊκός.

Από τις ακτές δυτικά ως την ενδοχώρα και μέχρι τις Πρέσπες οι πόλεις και κωμοπόλεις είναι: η Δερβιτσάνη, Χειμάρρα και Άγιοι Σαράντα στο Ιόνιο. Στο κέντρικό τομέα το Αργυρόκαστρο

η Πρεμετή, το Τεπελένι, το Λεσκοβίκι, Ερσέκα, Κορυτσά και η άλλοτε ακμάζουσα Μοσχόπολη. Το βορειότερο σημείο της περιοχής είναι ο ποταμός «Σκουμπης ή Γενούσος» και το «Όρος Εροβούνι».

Τα γεγονότα που οδήγησαν στην ανάγκη για το «Πρωτόκολλο της Κέρκυρας»

Με το «Πρωτόκολλο της Φλωρεντίας» (17 Δεκεμβρίου 1913) ιδρύεται το Αλβανικό κράτος το οποίο και προσδιορίζει τα σύνορα αυτού.

Η Αλβανία ως κράτος προέκυψε από την επιθυμία της Ιταλίας και της Αυστροουγγαρίας να κυριαρχήσουν στην Αδριατική. Η περιοχή της αρχαίας Ιλυρίας η σημερινή Αλβανία αποτέλεσε το «μήλο της έριδας» για τις δύο χώρες.²

Στις 28 Νοεμβρίου 1912 ο Ισμαήλ Κεμάλ Βλιόρα, με παρότρυνση της Ιταλίας κήρυξε στην Αυλώνα, την ανεξαρτησία της Αλβανίας. Στις 7 Δεκεμβρίου 1912 οι Μεγάλες Δυνάμεις με απόφαση της Πρεσβευτικής Διάσκεψης του Λονδίνου αναγνώρισαν την αυτονομία της Αλβανίας. Στις 7 Μαΐου 1913, η Συνθήκη του Λονδίνου έθεσε τέρμα στον πόλεμο μεταξύ των Βαλκανικών κρατών και της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, όμως αφήνει μετέωρα τα σύνορα του αλβανικού κράτους. Στο 2ο άρθρο αναφέρει ότι: «...η Οθωμανική Αυτοκρατορία παραχωρεί εις τα Σύμμαχα Βαλκανικά Κράτη όλα τα εδάφη της Ευρωπαϊκής Τουρκίας, εξαιρέσει της Αλβανίας», ενώ στο 3ο άρθρο ορίζει ότι «... η φροντίς της διαχάραξής των συνόρων της Αλβανίας και ο διακανονισμός όλων των άλλων ζητημάτων των αφορώντων ταύτην ανατίθεται εις τας Μεγάλας Δυνάμεις».

² Schurman 1916: «Αυτό το νέο βασίλειο δημιουργήθηκε από τη φωνή της ευρωπαϊκής συνέλευσης κατόπιν αιτήματος της Αυστροουγγαρίας με την υποστήριξη της Ιταλίας».

Στις 29 Ιουλίου 1913 υπογράφηκε στο Λονδίνο μεταξύ των έξι Μεγάλων Δυνάμεων το Πρωτόκολλο της ανεξαρτησίας και ο Οργανισμός της Αλβανίας. Με το Πρωτόκολλο της Φλωρεντίας στις 17/12/1913 έγινε για πρώτη φορά στην ιστορία ο χωρισμός της Ηπείρου σε δύο τμήματα και παραχωρείται στην Αλβανία η **Βόρειος Ήπειρος** (πολιτικός όρος που προέκυψε αργότερα, για να ορίσει το τμήμα της ιστορικής Ηπείρου που βρίσκεται εντός των αλβανικών συνόρων).

Ο Αλέκος Παπαδόπουλος στο βιβλίο του «Άπειρος Χώρα» γράφει: «Δεν είναι υπερβολή να ισχυριστούμε ότι ο τεμαχισμός της Ηπείρου σε Βόρειο και Νότιο Ήπειρο και η παραχώρηση της Β. Ηπείρου στην Αλβανία, ήταν αποτέλεσμα της σύμπτωσης των συμφερόντων της Ιταλίας και της Αυστρίας, αλλά και της ανάγκης να βρεθεί ισορροπία στις αντιθέσεις των δύο αυτών χωρών... Η διάσπαση του Ενιαίου της Ηπείρου και η διάκριση σε Νότιο και Βόρειο Ήπειρο αρχίζει για πρώτη φορά με το Πρωτόκολλο της Φλωρεντίας στις 17/12/1913 οπότε και το βόρειο τμήμα της Ηπείρου προσκυρώθηκε στην Αλβανία».

Τα σύνορα χαράχθηκαν σε ένα αυστριακό χάρτη με μοναδικό κριτήριο (παγκόσμια πρωτοτυπία) από τη ροή των υδάτων και την οφρύν (το κράσπεδο) λόφου, όπως αναγράφεται στο κείμενο του Πρωτοκόλλου της Φλωρεντίας.

«Ακολουθεί αύθις την διανομήν των υδάτων, αφίνουσα την Βάλτιστα (νυν Χαραυγή) και Καστάνιανην εις την Ελλάδα, την δε Κοσσοβίτσαν εις την Αλβανίαν και φθάνει εις Μουργκάναν, υψόμετρον 2.124», είναι το χαρακτηριστικό απόσπασμα του Πρωτοκόλλου. Η οριοθετική γραμμή ξεκινά από το σημείο υψόμετρον 1.738 της Μάνδρας Νικολιτσάς στην Κορυτσά και φτάνει στο ακρωτήριο Στύλος της Θεσπρωτίας. Στην Αλβανία παραχωρήθηκαν οι Άγιοι Σαράντα, το Δέλβινο, το Αργυρόκαστρο, το Λεσκοβίκι, η Πρεμετή, η Κολόνια, η Κορυτσά και τμήμα του Πωγωνίου.

Ο Πρίγκιπας Λιχνόβσκι, Γερμανός πρέσβης, μέλος της Πρεσβευτικής Διάσκεψης έγραψε στα Απομνημονεύματά του (1918): *«Εις το μεγαλύτερο μέρος της Αλβανίας ο πολιτισμός είναι Ελληνικής προελεύσεως. Εις το νότιο τμήμα της χώρας (Β. Ήπειρος), οι πόλεις είναι απολύτως Ελληνικάί. Η προσάρτησις συνεπώς των "Αλβανών" τούτων, κατά το πλείστον Ορθοδόξων ή Μουσουλμάνων εις την Ελλάδα ήτο η καλύτερα και φυσικότερα λύσις».*

Απόρρητο έγγραφο του Βρετανού πρέσβη στη Βιέννη σερ E. Goshen στις 14/12/1913 προς τον προϊστάμενό του Υπουργό Εξωτερικών, που γράφει ότι, όπως του είπε εμπιστευτικά ο πρέσβης της Γερμανίας στη Ρώμη Φον Γιάγκοβ: *«Επικίνδυνος παράγοντας στο θέμα των περιοχών της Βόρειας Ηπείρου ήταν το μίσος, το οποίο φθάνει σχεδόν μέχρι μανίας, το οποίο αισθανόταν ο Ιταλός Υπουργός Εξωτερικών για την Ελλάδα και τους Έλληνες».*

Ο πρωθυπουργός της Ελλάδας, Ελευθέριος Βενιζέλος αρχικά αρνήθηκε να παραχωρήσει την περιοχή που κατοικούσαν ελληνικοί πληθυσμοί και ήδη κατείχε με ισχυρές δυνάμεις (13 Οκτωβρίου 1913).

Οι αντιδράσεις των Ελλήνων της περιοχής

Φυσικά σε αυτή την κατάσταση οι Έλληνες γηγενείς κάτοικοι της περιοχής αρνήθηκαν από το 1913 ήδη να δεχθούν τα τετελεσμένα εις βάρος τους. Σε όλες τις πόλεις και κωμοπόλεις συστάθηκαν Επιτροπές Εθνικής Αμύνης, οργανώθηκαν συλλαλητήρια, και επιτροπές στάλθηκαν στην Αθήνα και στο εξωτερικό. Κορυφαίοι φιλέλληνες υποστήριξαν τα δίκαια των Ηπειρωτών.

Προ αυτής της καταστάσεως οι Μεγάλες Δυνάμεις, όταν διαπίστωσαν ότι κλονίζονται τα σχέδιά τους επινόησαν το ζήτημα της «οικογενειακής γλώσσας», από την οποία θα κρινόταν η τύχη κάθε περιοχή. Συγκροτήθηκε «Επιτροπή Ελέγχου» η οποία παρέμεινε 58 ημέρες σε όλη την περιοχή που «παρεδόθη» στην Αλβανία, εξέτασε 14 (!) άτομα που μιλούσαν αλβανικά και συνεδρίασε 12 φορές, «εξέδωσε» καταδικαστική απόφαση για τη Β. Ήπειρο την οποία «επιδίκασε» στην Αλβανία.

Στις 21 Φεβρουαρίου 1914, οι πρέσβεις των Μεγάλων Δυνάμεων επέδωσαν διακοίνωση στην ελληνική κυβέρνηση ζητώντας την εκκένωση της περιοχής από τον ελληνικό στρατό, διότι σε διαφορετική περίπτωση δεν θα αναγνωρίζονταν η ελληνική επικυριαρχία επί των νήσων του Αιγαίου (εκτός της Ίμβρου, Τένεδου και Καστελόριζου). Επιπλέον, ζητούσαν από την Ελλάδα να μην ενθαρρύνει καμιά μορφή αντίδρασης στους ελληνικούς πληθυσμούς της περιοχής. Ο Έλληνας πρωθυπουργός Ελευθέριος Βενιζέλος συμφώνησε με αυτήν με την ελπίδα μιας ευνοϊκής λύσης στο άλλο εκκρεμές πρόβλημα της Ελλάδας: την αναγνώριση της ελληνικής κυριαρχίας στα νησιά του Βορειοανατολικού Αιγαίου .

Μοναδική διέξοδος για τους Ηπειρώτες που απεκόπτοντο από τον Εθνικό κορμό ήταν η προσφυγή στα όπλα. Οργανώθηκαν τοπικές επιτροπές «Εθνικής Αμύνης» οι οποίες δημιούργησαν «Ιερούς Λόχους». Τον Ιανουάριο του 1914 συνήλθε το «Πανηπειρωτικό Συνέδριο» που αποφάσισε ένοπλη αντίσταση των Ηπειρωτών μέχρι τελευταίας ρανίδας του αίματός τους.³

Ο Γεώργιος Χριστάκης-Ζωγράφος, διακεκριμένος Ηπειρώτης πολιτικός από Κεστοράτι Αργυροκάστρου και πρώην υπουργός Εξωτερικών της Ελλάδος, ανέλαβε την πρωτοβουλία και οργάνωσε στο Αργυρόκαστρο «Πανηπειρωτικό Συμβούλιο» με εκπροσώπους από κάθε περιοχή. Την Χειμάρρα και τους Χειμαριώτες που ήδη είχαν ξεσηκωθεί εκπροσώπησε ο Σπυρομήλιος

³ Schurman 1916: «Δεν είναι περίεργο που οι Έλληνες της Ηπείρου αισθάνονται αγανακτισμένοι από το πεπρωμένο που τους έχουν επιβάλει οι Ευρωπαϊκές Δυνάμεις... Ούτε προκαλεί έκπληξη το γεγονός ότι, αφού οι ελληνικοί στρατοί έχουν εκκενώσει τη Βόρεια Ήπειρο σύμφωνα με το διάταγμα των Μεγάλων Δυνάμεων, οι κάτοικοι της περιοχής, από την Αγία Κουαράντα μέχρι την Κορυτσά, κηρύσσουν την ανεξαρτησία τους και πολεμούν τους Αλβανούς που προσπαθούν να τους υποτάξουν».

Την 17 Φεβρουαρίου 1914 στο Αργυρόκαστρο ανακηρύχθηκε η **Αυτόνομη Δημοκρατία της Βορείου Ηπείρου** και σχηματίστηκε μια προσωρινή κυβέρνηση, με πρόεδρο τον Χριστάκη-Ζωγράφο, για την υποστήριξη των εθνικών στόχων Ανεξαρτησίας την 1η Μαρτίου 1914. Πρόεδρος διορίστηκε ο Γεώργιος Χριστάκης Ζωγράφος και μέλη της Κυβερνήσεως οι

Μητροπολίτες Δρυϊνουπόλεως Βασίλειος Βελλάς και Κονίτσης Σπυρίδων, Την αρχηγία του Αγώνα ανέλαβε ως Υπουργός των Στρατιωτικών, ο Δημήτριος Δούλης, Αντισυνταγματάρχης του Ελληνικού Στρατού, καταγόμενος από το χωρίο Νίβιτσα της Χειμάρρας.

Στην ομιλία του στις 2 Μαρτίου, ο Χριστάκης-Ζωγράφος δήλωσε ότι η θέληση και οι επιδιώξεις των Βορειοηπειρωτών είχαν αγνοηθεί εντελώς και ότι οι Μεγάλες Δυνάμεις όχι μόνο είχαν απορρίψει την αυτονομία τους εντός του αλβανικού κράτους, αλλά αρνήθηκαν επίσης να δώσουν εγγυήσεις σχετικά με τα θεμελιώδη ανθρώπινα δικαιώματά τους. *«Λόγω αυτού του αναφαίρετου δικαιώματος κάθε λαού, η επιθυμία των Μεγάλων Δυνάμεων να δημιουργήσουν για την Αλβανία έναν έγκυρο και σεβαστό τίτλο κυριαρχίας στη γη μας και να μας υποτάξουν είναι ανίσχυρη μπροστά στα θεμέλια της θείας και ανθρώπινης δικαιοσύνης. Ούτε η Ελλάδα έχει το δικαίωμα να συνεχίσει να κατέχει την επικράτειά μας απλώς και μόνο για να την προδώσει παρά τη θέλησή μας σε έναν ξένο τύραννο.»*

Ο Ζωγράφος ολοκλήρωσε την ομιλία του δηλώνοντας ότι οι Βορειοηπειρώτες δεν θα αποδεχτούν το πεπρωμένο που τους είχαν επιβάλει οι Μεγάλες Δυνάμεις παρά την θέληση τους και αντίθετα στα δίκαια. Ελεύθεροι από κάθε δεσμευση, αρνούμενοι υπό αυτές τις συνθήκες να ζήσουν με την Αλβανία, οι Έλληνες στη Βόρεια Ήπειρο διακηρύσσουν την ανεξαρτησία της και τους καλεί ο Χριστάκης Ζωγράφος να υποβληθούν σε κάθε θυσία για να υπερασπιστούν την ακεραιότητα της επικράτειας και τις ελευθερίες της από οποιαδήποτε επίθεση.

Οι Έλληνες Ηπειρώτες ένιωσαν προδομένοι από την ελληνική κυβέρνηση, η οποία δεν είχε κάνει τίποτα για να τους υποστηρίξει με πυροβόλα όπλα. Επιπλέον, η σταδιακή αποχώρηση του ελληνικού στρατού θα επέτρεπε στις αλβανικές δυνάμεις να αναλάβουν τον έλεγχο της περιοχής. Για να αποτρέψουν αυτό το ενδεχόμενο, οι Ηπειρώτες αποφάσισαν να ανακηρύξουν τη δική τους ξεχωριστή πολιτική ταυτότητα και αυτοδιοίκηση.

Καθώς ο Ελληνικός Στρατός αποχωρούσε, ξέσπασαν ένοπλες συγκρούσεις μεταξύ αλβανικών και βορειοηπειρωτικών δυνάμεων. Στις περιοχές Χειμάρρας, Αγίων Σαράντα,

Αργυροκάστρου και Δελβινίου, η εξέγερση είχε επικρατήσει πλήρως από τις πρώτες ημέρες και οι Ελληνικές δυνάμεις κατάφεραν να αντιμετωπίσουν με επιτυχία την αλβανική χωροφυλακή, καθώς και αλβανικές άτακτες μονάδες. 5.000 εθελοντές από την Ελλάδα αλλά και αξιωματικοί του Ελληνικού Στρατού και εκατοντάδες στρατιώτες προσχώρησαν στους επαναστατημένους Έλληνες της Βορείου Ηπείρου!

Η επίσημη ελληνική κυβέρνηση πίεζε και λάμβανε μέτρα με τα οποία ανακαλούνταν όλοι οι αξιωματικοί που υπηρετούσαν στη Βόρειο Ήπειρο! Ο Συνταγματάρχης Κοντούλης Διοικητής στην Κορυτσά κήρυξε στρατιωτικό νόμο και τελικά παρέδωσε την πόλη στην αλβανική χωροφυλακή!

Την 11 Μαρτίου 1914 η περιοχή όλη πλην της Κορυτσάς είχε τεθεί υπό τον έλεγχο των επαναστατημένων Ελλήνων. Η Αλβανία μπροστά σε αυτή την κατάσταση άρχισε να συζητά την «περιορισμένη Αυτονομία», όμως ο Καραπάνος Υπουργός Εξωτερικών της Βορειο ηπειρωτικής κυβερνήσεως επέμενε στην «πλήρη αυτονομία» και οι συνομιλίες οδηγήθηκαν σε αδιέξοδο. Στο τέλος Απριλίου οι Ελληνικές δυνάμεις είχαν επικρατήσει σε όλη την περιοχή και στον τομέα της Κορυτσάς είχαν καταλάβει τον ορεινό όγκο του Μοράβα και η αλβανική φρουρά ήταν έτοιμη να παραδοθεί.

Η Διεθνής Επιτροπή Ελέγχου μπροστά στην κατάσταση που είχε διαμορφωθεί αποφάσισε να παρέμβει. Την 6^η Μαΐου απέστειλε διακοίνωση για την έναρξη διαπραγματεύσεων με νέα δεδομένα και ο Ζωγράφος αποδέχθηκε την πρόταση και διέταξε προσωρινή ανακωχή.

Ο Ζωγράφος, έμπειρος πολιτικός και διπλωμάτης, διαβλέποντας ότι οι Μεγάλες Δυνάμεις δεν θα ενέκριναν την προσάρτηση της Βορείου Ηπείρου στην Ελλάδα, πρότεινε τρεις πιθανές διπλωματικές λύσεις:⁴

- πλήρης αυτονομία υπό την ονομαστική κυριαρχία του Αλβανού πρίγκιπα·
- μια διοικητική αυτονομία καντονιακού συστήματος·
- άμεσος έλεγχος και διοίκηση από τις Ευρωπαϊκές Δυνάμεις

Οι διαπραγματεύσεις διεξήχθησαν στο νησί της [Κέρκυρας](#), όπου στις 17 Μαΐου 1914, Αλβανοί και Ηπειρώτες εκπρόσωποι υπέγραψαν μια συμφωνία γνωστή ως Πρωτόκολλο της Κέρκυρας. Σύμφωνα με τους όρους της, οι δύο επαρχίες της [Κορυτσάς](#) και του [Αργυροκάστρου](#) που αποτελούσαν τη Βόρεια Ήπειρο θα αποκτούσαν πλήρη αυτόνομη ύπαρξη (ως *corpus separatum*) υπό την ονομαστική αλβανική κυριαρχία του Πρίγκιπα Βιντ. ^{[26][33]} Η αλβανική κυβέρνηση είχε το δικαίωμα να διορίζει και να απολύει κυβερνήτες και ανώτερους αξιωματούχους, λαμβάνοντας όσο το δυνατόν περισσότερο υπόψη τη γνώμη του τοπικού πληθυσμού. Άλλοι όροι περιελάμβαναν την αναλογική στρατολόγηση ιθαγενών στην τοπική χωροφυλακή και την απαγόρευση στρατιωτικών επιβαρύνσεων από άτομα που δεν ήταν ιθαγενείς της περιοχής. ^[26] Στα ορθόδοξα σχολεία, η ελληνική γλώσσα θα ήταν το

1. ⁴ Heuberger, Suppan, Vystlonzil 1996: 68–69

μοναδικό μέσο διδασκαλίας, με εξαίρεση τις τρεις πρώτες τάξεις. Η χρήση της ελληνικής γλώσσας εξισώθηκε με την αλβανική σε όλες τις δημόσιες υποθέσεις. Τα προνόμια της Χειμάρρας της οθωμανικής εποχής ανανεώθηκαν και ένας ξένος θα διοριζόταν ως «καπετάνιος» της για 10 χρόνια.

Η εκτέλεση και η τήρηση του Πρωτοκόλλου ανατέθηκαν στην Επιτροπή Διεθνούς Ελέγχου, όπως και η οργάνωση της δημόσιας διοίκησης και των υπουργείων δικαιοσύνης και οικονομικών στην περιοχή. Η δημιουργία και η εκπαίδευση της τοπικής χωροφυλακής επρόκειτο να διεξαχθεί από Ολλανδούς αξιωματικούς.^{5 6}

Οι προβλέψεις του Πρωτοκόλλου της Κέρκυρας (17 Μαΐου 1914)

Το **Πρωτόκολλο της Κέρκυρας** (17 Μαΐου 1914) περιέγραφε μια σειρά ειδικών διατάξεων που ρύθμιζαν το αυτόνομο καθεστώς της Βορείου Ηπείρου. Με το **Πρωτόκολλο της Κέρκυρας** αναγνωρίσθηκε ο Ελληνικός χαρακτήρας της Βορείου Ηπείρου και εδόθησαν στους κατοίκους των επαρχιών Αργυροκάστρου και Κορυτσάς "εκτεταμένα προνόμια διοικητικά, εκκλησιαστικά, σχολικά και γλωσσικά ισοδυναμούντα προς πραγματικήν αυτονομίαν".

Τα **βασικά άρθρα και οι κύριοι όροι** του ιστορικού κειμένου, όπως συμφωνήθηκαν από τη Διεθνή Επιτροπή Ελέγχου και τους αντιπροσώπους των δύο πλευρών:

1. Διοικητική Οργάνωση και Αυτονομία

- **Αυτοδιοίκηση:** Οι επαρχίες **Αργυροκάστρου και Κορυτσάς** αποτελούν χωριστές διοικητικές ενότητες με πλήρη εσωτερική αυτονομία υπό την κυριαρχία του Ηγεμόνα της Αλβανίας.
- **Διορισμός Διοικητών:** Οι Γενικοί Διοικητές διορίζονται από την αλβανική κυβέρνηση, αλλά με τη σύμφωνη γνώμη των Μεγάλων Δυνάμεων, και πρέπει να είναι χριστιανοί.
- **Τοπικά Συμβούλια:** Δημιουργούνται εκλεγμένα διοικητικά συμβούλια με αναλογική εκπροσώπηση των θρησκευτικών κοινοτήτων (Χριστιανών και Μουσουλμάνων).

2. Γλώσσα και Εκπαίδευση

- **Επίσημη Γλώσσα:** Η **ελληνική γλώσσα** αναγνωρίζεται ως επίσημη. Επιτρέπεται η χρήση τόσο της ελληνικής όσο και της αλβανικής ενώπιον όλων των δικαστικών, διοικητικών και εκλογικών αρχών.

⁵ *Stickney, Edith Pierpont (1926). [Νότια Αλβανία ή Βόρεια Ηπειρος στις Ευρωπαϊκές Διεθνείς Υποθέσεις, 1912-1923](#). Εκδόσεις Πανεπιστημίου Στάνφορντ. ISBN 978-0-8047-6171-0.*

⁶ *Miller, William (1966). [Η Οθωμανική Αυτοκρατορία και οι Διάδοχοί της, 1801-1927](#). Routledge. ISBN 978-0-7146-1974-3.*

- **Σχολεία:** Η εκπαίδευση στα σχολεία της Βορείου Ηπείρου γίνεται στην ελληνική γλώσσα. Η αλβανική διδάσκεται παράλληλα μόνο στις τρεις πρώτες τάξεις του δημοτικού.
- **Θρησκευτικά:** Η θρησκευτική κατήχηση και τα μαθήματα θρησκευτικών γίνονται **αποκλειστικά στην ελληνική γλώσσα.**

3. Στρατός και Ασφάλεια

- **Τοπική Χωροφυλακή:** Η ασφάλεια της περιοχής ανατίθεται σε τοπική χωροφυλακή (ζανδαρμερία), η οποία στελεχώνεται από ντόπιους χριστιανούς και μουσουλμάνους αναλογικά με τον πληθυσμό. Την οργάνωσή της αναλαμβάνουν Ολλανδοί αξιωματικοί.
- **Στρατιωτικές Δυνάμεις:** Απαγορεύεται η μεταφορά ή η χρήση μη εντόπιων στρατιωτικών μονάδων (αλβανικών) στις αυτόνομες επαρχίες, εκτός εάν κηρυχθεί κατάσταση πολέμου ή επανάστασης.
- **Αποχώρηση Ξένων Σωμάτων:** Όλα τα ένοπλα ξένα στοιχεία πρέπει να αποχωρήσουν από την περιοχή πριν αναλάβει η νέα διοίκηση.

4. Θρησκεία και Δικαιώματα

- **Θρησκευτική Ελευθερία:** Διασφαλίζεται η πλήρης ελευθερία και η νομική προστασία της Ορθόδοξης Εκκλησίας, καθώς και των προνομίων που απολάμβανε επί Οθωμανικής Αυτοκρατορίας.
- **Αμνηστία:** Παρέχεται **πλήρης αμνηστία** σε όλους όσους συμμετείχαν στις ένοπλες επαναστατικές συγκρούσεις για την αυτονομία της Βορείου Ηπείρου.

5. Διεθνείς Εγγυήσεις

- **Εποπτεία:** Οι Μεγάλες Δυνάμεις, μέσω της Διεθνούς Επιτροπής Ελέγχου (Δ.Ε.Ε.), αναλαμβάνουν την **εγγύηση για την πιστή εκτέλεση** και διατήρηση όλων των παραπάνω όρων.

Η Τελική επικύρωση του Πρωτοκόλλου.

Η κυβέρνηση της Βορείου Ηπείρου αξίωσε να εγκριθούν και να εγγυηθούν για το πρωτόκολλο οι Μεγάλες Δυνάμεις. Τελικά στις 1 Ιουνίου το επικύρωσαν και λίγες μέρες αργότερα η αλβανική κυβέρνηση αποδέχτηκε τελικά την συμφωνία και απέδωσε το επίσημο έγγραφο του πρωτοκόλλου στις 23 Ιουνίου 1914, (αφού είχε πια καταληφθεί και η περιφέρεια της Κορυτσάς), στην αυτόνομη κυβέρνηση.⁷

Η επιμονή του Ε. Βενιζέλου έπεισε τους Βορειοηπειρώτες εκπροσώπους να υποχωρήσουν και να επικυρώσουν το Πρωτόκολλο της Κέρκυρας, κατά την Πανειπηρωτική Συνδιάσκεψη

⁷ Documents officiels concernant l' Epire du Nord, 1912-1935, Αθήνα 1935

στο Δέλβινο⁸ Εξαίρεση αποτέλεσαν οι εκπρόσωποι της Χειμάρρας, που επέμεναν υπέρ της ενώσεως με την Ελλάδα (Ένωσις ή θάνατος).⁹

Λίγες μέρες αργότερα η αποδοχή της συμφωνίας ανακοινώθηκε στην Διεθνή Επιτροπή Ελέγχου. Όμως, προτού τεθεί το Πρωτόκολλο της Κέρκυρας σε εφαρμογή, κηρύχθηκε ο Α΄ Παγκόσμιος Πόλεμος.

Παρόλο που το Πρωτόκολλο της Κέρκυρας μετά τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, δεν εφαρμόστηκε ποτέ.

Το «**ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΟ ΤΗΣ ΚΕΡΚΥΡΑΣ**» αν και επικυρώθηκε αν και έγινε νόμος του Αλβανικού κράτους και βασικό συστατικό στοιχείο του ΔΕΝ ΕΦΑΡΜΟΣΘΗΚΕ ΠΟΤΕ! Αν και δεν αναιρέθηκε ποτέ από κάποια μεταγενέστερη συνθήκη ούτε καταγγέλθηκε από την Αλβανία.

Η Βόρειος Ήπειρος τρεις (3) φορές ελευθερώθηκε και τρεις (3) φορές ξανασκλαβώθηκε. Μετά από 45 χρόνια κομμουνιστικής δικτατορίας και διωγμών και 35 χρόνια «δημοκρατίας» ο αφελληνισμός και οι διώξεις συνεχίζονται.

Το **ΒΟΡΕΙΟΗΠΕΙΡΩΤΙΚΟ ΖΗΤΗΜΑ ΠΑΡΑΜΕΝΕΙ ΕΚΚΡΕΜΕΣ** όπως αποφάσισαν οι Μεγάλες Δυνάμεις μετά την λήξη του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου

Η Συνδιάσκεψη της Ειρήνης των Παρισίων που συνεκάλεσαν 4 νικήτριες Δυνάμεις Η.Π.Α., Ε.Σ.Σ.Δ., Μ. Βρετανία και Γαλλία, μία πολυμελής Ελληνική αντιπροσωπεία αποτελούμενη από τον πρωθυπουργό Κωνσταντίνο Τσαλδάρη και μέλη: Φίλιππος Δραγούμης, Υφυπουργός Εξωτερικών, Κωνσταντίνος Ρέντης και Ιωάννης Πολίτης, πρώην Υπουργοί Εξωτερικών. Βοηθητικά μέλη ήταν οι πρεσβευτές στο Παρίσι Ραφαήλ Ραφαήλ, στο Λονδίνο Αθανάσιος Αγνίδης, στη Μόσχα Αθανάσιος Πολίτης και εκπρόσωπος του Βασιλέως Γεωργίου Β΄ ο Παναγιώτης Πιπινέλης.

Ζητήθηκε η ρύθμιση των συνόρων με την Βουλγαρία και την Αλβανία ήτοι: **Αλβανία:** την διάβαση του Πόγραδετς – την οροσειρά Tommorices – τα υψώματα Gilave – τα όρη Tartarit – τα όρη Gikes – το ακρωτήριο Glases – τη νήσο Σάσωνα (σημ: την οποία η χώρα μας παραχώρησε με νόμο της ελληνικής Βουλής στην Αλβανία το 1914).

Στις 13 Αυγούστου 1946, ο Πρωθυπουργός και Υπουργός Εξωτερικών Κωνσταντίνος Τσαλδάρης, δήλωσε στη Συνδιάσκεψη Ειρήνης: «...η Ελλάδα διεκδικεί την Βόρειο Ήπειρο από την Αλβανία, τα Δωδεκάνησα από την ηττημένη Ιταλία αλλά και έναν συνολικότερο διακανονισμό των βορείων συνόρων της, όχι μόνο για να αποκατασταθεί στο πραγματικό εθνικό της έδαφος αλλά και για να εξασφαλισθεί από την απτή απειλή που συνιστούν οι βόρειοι γείτονές μας».

Στις 30 Αυγούστου 1946, η ελληνική κυβέρνηση ζήτησε επίσημα στη Συνδιάσκεψη της Ειρήνης στο Παρίσι, **την ένωση της Βορείου Ηπείρου με την Ελλάδα**. Οι εκπρόσωποι της Μόσχας αντέδρασαν σθεναρά, αλλά οι Αμερικανοί και οι Άγγλοι, πέτυχαν την αναγραφή του ζητήματος στην ημερήσια διάταξη (με 12 ψήφους υπέρ, 7 κατά και 2 αποχές).

Το **Βορειοηπειρωτικό παραμένει** εκκρεμές από το 1946, ενώπιον του συμβουλίου υπουργών των νικητριών δυνάμεων του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου και παραπέμφθηκε να εξετασθεί μετά την Συνθήκη ουδετερότητας της Αυστρίας (υπεγράφη το 1955 στη Βιέννη) και μετά την σύναψη συνθήκης ειρήνης και την επανένωση της Γερμανίας που επισυνέβη το 1990.

⁸ Α.Υ.Ε. 1914, Α-51γ, αρ. 20834, απάντηση Βενιζέλου προς Ζωγράφων, Αθήνα, 14 Ιουλίου 1914

⁹ Α.Υ.Ε. 1914, Α-51γ, αρ. 24141, Γεν. διοικητής Ηπείρου προς Βενιζέλο, Ιωάννινα, 21 Ιουλίου 1914